

Reetta Siukola

8.6.2022

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemistilaisuus 14.6.2022

KAA 6/2021 vp Oikeus olla - kansalaisaloite oikeudenmukaisemman translain puolesta

THL kiittää mahdollisuudesta lausua ja **katsoo, että sukupuolen vahvistamista koskevan lain uudistus on ihmisoikeusnäkökulmasta kiireellinen ja välttämätön.** On olennaista, ettei sukupuolen juridinen vahvistaminen edellytä jatkossa ihmisoikeusperiaatteiden vastaisia menettelytapoja, kuten vaatimusta henkilön lisääntymiskyvyttömyydestä. Myös nykyisen lain terminologia on vanhentunutta ja on tarpeen päivittää. Mahdollisuus elää ja tulla kohdatuksi omassa sukupuolestaan parantaa ihmisen hyvinvointia ja ennen kaikkea mielenterveyttä.

THL on antanut lausuntonsa huhtikuussa 2022 sosiaali- ja terveysministeriön luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta. On tärkeää, että myös hallituksen esitys saadaan eduskunnan käsittelyyn mahdollisimman pian. Kuten hallituksen esityksen luonnoksessa, myös tässä kansalaisaloitteessa lähtökohtana on **nykyisen lainsäädännön ihmisoikeusongelmien korjaaminen, transsukupuolisen henkilön itsemääräämisoikeuden vahvistaminen sekä lääketieteellisen hoidon ja sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen erottaminen toisistaan. THL pitää tärkeänä näitä kaikkia lähtökohtia.**

THL katsoo, että tavoite juridisen sukupuolen vahvistamisen prosessin keventämisestä on erittäin kannatettava. Kansalaisaloitteen ehdottaman menettelyn mukaisesti sukupuolen vahvistaminen tehtäisiin suoraan henkilön ilmoituksen perusteella, kun taas lausuntokierroksella olleessa hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotettiin vahvistamista hakemusmenettelyn perusteella. On tärkeää, että menettelytapaa tarkastellaan huolella siitä näkökulmasta, ettei se luo uusia kynnyksiä juridisen sukupuolen vahvistamiselle. Jos menettelytapaan sisältyy hakemus ja viranomaisen harkintavaltaa, on sen prosessista ja määräajoista säädettävä tarkasti. Lisäksi on varmistettava riittävät resurssit ja osaaminen tahoille, jotka käsittelystä vastaavat.

Erittäin keskeinen kysymys on mahdollinen sukupuolen juridiselle vahvistamiselle asetettava ikäraja. Kansalaisaloitteessa tällaista ikärajaa ei esitetä muutoin kuin sen osalta, jos ilmoittaja on alle 15-vuotias. Tällöin sukupuoli vahvistettaisiin huoltajan suostumuksella. Hallituksen esityksen luonnoksessa vahvistamisen mahdollisuus rajattaisiin vain täysi-ikäisiin. **THL katsoo, että vaatimus täysi-ikäisyydestä on ongelmallinen ja heikentää translasten ja -nuorten asemaa. Heille juridisen sukupuolen korjaamisella jo ennen täysi-ikäisyyttä olisi merkittävä hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä vaikutus.** Tähän viittaa myös Sanna Koulun (2022) virkamiestyöryhmän toimeksiannosta tekemä selvitys, jonka mukaan ehdotonta täysi-ikäisyyteen asetettavaa ikärajaa ei voida pitää lapsen oikeuksien mukaisena.

THL:n Kouluterveyskyselyn (2019) mukaan nuorten, joiden sukupuoli eroaa virallisesta sukupuolesta, hyvinvointi on muita nuoria heikompi liki kaikilla mittareilla. Tulokset ovat yhdenmukaiset seksuaalivähemmistöjen nuorten kanssa. Mielialaan liittyvät huolet ovat

Reetta Siukola

8.6.2022

sukupuolivähemmistöjen nuorilla lähes kaksi kertaa muita nuoria yleisempiä. Ahdistuneisuus ja masennusoireilu olivat sukupuolivähemmistöjen nuorilla lähes kolme kertaa muita nuoria yleisempiä ja heistä 45 prosenttia koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Tuloksista käy myös ilmi, että sukupuolivähemmistöjen nuorista useampi kuin muista nuorista ei saa tukea ja apua ongelmiin silloin, kun he sitä todella tarvitsisivat. Täysi-ikäisyysvaade ei parantaisi transnuorten asemaa ja voisi ylläpitää heidän vaikeuttaan saada apua ja tukea.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Johtaja

Tiina Laatikainen